

Obnovitvene zadruge v letih 1945-1955 v dokumentih Zgodovinskega arhiva v Celju, s poudarkom na Kozjanskem

METKA BUKOŠEK

OBNOVA PODEŽELJA V LETIH 1945-1955 V DOKUMENTIH, S POUARKOM NA KOZJANSKEM

V upravnih fondih Zgodovinskega arhiva v Celju se nahajajo poročila o delovanju obnovitvenih zadrug, ki so bile v prvih povojnih letih ustanovljene na teritoriju skoraj vsakega krajevnega ljudskega odbora. Ker se mi je delovanje teh zadrug zdelo nekaj specifičnega, sem poskušala zvedeti kaj več o njihovem delovanju, številčnosti, pristojnostih itd. Kot osnova so mi služila poročila o obnovi podeželja, ki s nahajajo v fondu Okrajnega ljudskega odbora Celje, ter poročila o delovanju zadrug pri posameznih občinskih ljudskih odborih. Žal se iz njih ni dala izluščiti celotna slika, saj manjkajo poročila za posamezna obdobja. S pomočjo Zadrughih registrov, ki jih ravno tako hrani arhiv v Celju, so se lahko ugotovili ustanovitveni podatki večine obnovitvenih zadrug. Poudarjam večine, kajti v poročilih, ki se nahajajo v fondih upravnih organov, se pojavljajo imena, katerih kljub večkratnemu preverjanju nisem zasledila niti v registrih niti v uradnem listu. N popolnosti se pojavljajo tudi ob ukinitvi oziroma ob izbrisu zadrug. Iz fragmentov, ki mi jih je uspelo zbrati, sem sestavila le okvirno podobo. Da bi zapolnila vrzeli, sem se naslonila tudi na časopisa Nova zadruga ter Nova pot. Na teritoriju, ki ga danes pokriva celjski arhiv, je največjo škodo v vojnem času utrpelo Kozjansko, zato sem namenila ta zapis raziskavi le-tega. Pričujoča razprava naj tako služi le kot opora kasnejšim, podrobnejšim raziskavam.

OBNOVITVENE ZADRUGE V LETIH 1945-1953

Prva povojna leta so bila namenjena obnovi države. Za obnovo podeželja so bile ustanovljene posebne oblike združenj, s pomočjo katerih naj bi bilo v LR Sloveniji obnovljenih kar 21.000 popolnoma uničenih stanovanjskih in gospodarskih poslopij. Do leta 1947 je bilo tako ustanovljenih 167 tako imenovanih obnovitvenih zadrug¹ (za vso Slovenijo). V njih naj bi se združevali oškodovanci ene ali več vasi, ki bi bili gospodarsko, prometno in tudi drugače povezani med sabo. Namen obnovitvenih zadrug je bil, da zadrughniki skupaj sestavljajo programe obnove, se posvetu-

jejo, organizirajo delo, vodijo delavnice ipd.² Njihova naloga je bila predvsem, da v čim krajšem času poskrbijo za streho ljudem, živalim in pridelkom, in sicer obliki gradbenega materiala, kreditov in delovne sile. Kredite ter druga namenska sredstva, ki so služili za obnovo stanovanjskih in gospodarskih poslopij, so izplačevali zadrugam razni denarni zavodi, kot so Državna investicijska banka, Zadrughna gospodarska banka, Zadrughna kmetijska banka ter hranilnice. Pri ministrstvu za finance DFJ je bil ustanovljen "sklad za obnovo dežele in pomoč opustošenim krajem". Izdan je bil Zakon o ustanovitvi sklada za obnovo podeželja in pomoč opustošenim krajem (*posebna priloga k 17. številki Ur.l.SNOS in Narodne vlade Slovenije z dne 14. 7. 1945*). Zakon je določal, katera sredstva so bila namenjena obnovi:

a) čisti dohodek od prodaje, oddaje v zakup ali od drugih prenosov imovine, dobljene od Administracije združenih narodov za pomoč in obnovo (UNRRA) na temelju in v mejah sporazumov med to administracijo in našo državo;

b) vsi dohodki po odvzemu vojnega dobička, pridobljeni med sovražnikovo okupacijo;

c) odbitki v korist tega sklada po zakonu o likvidaciji potrdil, izdanih ob izmenjavi okupacijskih bankovcev, in o razpolaganju s terjatvami na vezanih računih;

d) ostali dohodki, ki se določijo s posebnimi zakoni, uredbami ali ministrskimi odločbami, osnovanih zakonih in uredbah.

Pri razdeljevanju kredita naj bi upoštevali tiste kraje in ljudi, ki naj bi bili največ prispevali v narodnoosvobodilni borbi in naj bi bili največ trpeli pod okupatorjem in domačimi izdajalci. Brezobrestna posojila naj bi bila namenjena naj-potrebnejšim. Za razdelitev posojila je bila ustanovljena posebna komisija, sestavljena iz zastopnikov ministrstva za finance, gradnje in socialno politiko ter iz zastopnikov zadrughništva in regularnih hranilnic. Izplačilo posojila je izvrševal Denarni zavod Slovenije preko zadrughnih organizacij in preko regularnih hranilnic.³

Večina obnovitvenih zadrug je bila ustanovljena že konec leta 1945 ter v začetku leta 1946. Naloge, ki so si jih zadali, so razvidne iz zadrughnih registrov:

I. Obnovitvena zadruga pod vodstvom tehničnega strokovnjaka prouči terenske razmere in

¹ Nova zadruga, št. 19, 7. 5. 1947, str. 1. Kakor bodo letos obnavljali porušene vasi.

² Nova zadruga, št. 26, 26. 6. 1946, str. 199, Razvoj obnovitvenih zadrug.

³ Nova zadruga, št. 3, 13. 9. 1945, str. 2, Prva pomoč za obnovo naših domov.

izdela obnovitveni načrt za svojo vas.

2. Pod vodstvom gospodarskega strokovnjaka izdela proračun obnovitvenih del za vsakega posameznega člana in za celoten okoliš, nadalje določi višino obremenitve v delu in denarju in odplačilni načrt za vsakega člana.

3. Posreduje med člani in narodno oblastjo urcditev zemljiškooknjižnih, služnostnih in drugih eventualno spornih odnosov (komansacij).

4. Skupaj nabavlja in izdeluje, zbira in porazdeljuje med svoje člane gradbeni material.

5. S pritegnitvijo vseh razpoložljivih delovnih moči pod vodstvom tehničnega strokovnjaka obnovi porušena naselja po predloženem in odohrenem obnovitvenem načrtu.

6. Da po možnostih od pristojnih vojaških oblasti izpolnjuje pritegnitev delovnih moči, zlasti iz vrst vojnih ujetnikov ter jim odreja delo po njihovi strokovni usposobljenosti⁴.

Vsak zadružnik je moral prispevati svoj delež, katerega višina je bila različna in je variirala od 50 do 500 din. Jamčiti so morali z enkratnim do desetkratnim deležem. Najpogostejša končna vsota je bila 1000 din, čeprav se je pri različnih obnovitvenih zadrugah vrtela od 50 do 2500 din⁵.

Ministrstvo za gradnje je organiziralo 20 tehničnih baz (za vso Slovenijo) in jih poslalo v središče porušenega ozemlja. Obnovitvene zadruge so povezovale vse prizadete oškodovance, tehnične baze pa so jim nudile vso možno strokovno tehnično pomoč in posredovale pri nabavi industrijskega materiala. Da pa se je tehnično osehje razbremenilo ostalega dela, so tehnične baze med gradbeno sezono v letu 1946 polagoma prešle z hize, na okrajne odbore, kjer so se posvetili izključno tehničnem delu. Ustanavljali so tudi okrožne poslovne zadružne zveze, ki so prevzele vse zadružno vodstvo in s tem na eni strani pojačale zadružni življenj, na drugi pa poskrbele za povezavo med okrožnimi in okrajnimi forumi.⁶

OBNOVA NA KOZJANSKEM

Po podatkih, ki jih navajajo časopisi v tem času, naj bi bilo 75% vseh vasi na tem področju požganih. Uničile so jih nemška, ustaška in delno partizanska vojska med veliko ofenzivo v teh krajih pozimi leta 1944. Časopis Nova zadruga navaja 650 kmetij, ki naj bi hile popolnoma uničene in v katerih naj bi bilo zajetih 1600 zgradb.⁷ Časopis Nova pot je leta 1945 objavil podatke o številu pogorelecev na Kozjanskem, vendar so te številke le okvirne. Da hi si ustvarili popolno sliko, ni dovolj obranjenih podatkov:

Lesično:	200 pogorelecev
Kozje:	50 pogorelecev
Planina:	ni podatkov
Št. Vid:	8 pogorelecev
Jurklošter:	ni podatkov
Marof:	ni podatkov. ⁸

Na poročilo, ki nam daje popolnejšo podobo o povojnem stanju prvič naletimo šele leta 1951, ko so začeli natančneje nadzorovati sredstva, ki so se odvajala za obnovo podeželja. V poročilih, ki se nahajajo v fondu OLO Celje, so zajeti podatki za celotni okraj Celje-okolica:

1. Na področju našega okraja so hile porušene 404 hiše.
2. Na področju našega okraja je bilo poškodovanih 142 hiš.
3. Gospodarskih poslopij je bilo porušeni 484.
4. Poškodovanih gospodarskih poslopij je bilo 115.

Pri podatkih 3 in 4 niso upoštevani številni manjši objekti, ki ne bodo posebej obnovljeni.

5. Oškodovancev (lastnikov poškodovanih stavb) je 744.
6. Porušeni ali poškodovanih stavb, ki so skupna lastnina, je bilo 20.⁹

Poročila, v katerem hi bilo zajeto Kozjansko kot celota, v upravnih fondih našega arhiva nisem zasledila. Leta 1953 so morali posamezni občinski ljudski odhori zhrati in obdelati podatke o stanju na terenu. Zbrane podatke so morali poslati Okrajnemu ljudskemu odboru v Celju. Tako sem podatke za posamezne kraje zasledila v gradivu občinskih ljudskih odborov Lesično (dalje ObLO), ObLO Planina pri Sevnici, ObLO Jurklošter in ObLO Kozje. Kjer je bilo možno, sem iz zhranih podatkov zaradi večje preglednosti sestavila tabele, pri nekaterih pa sem zapisala samo številke. Opozorim naj še na dejstvo, da se v omenjenih številkah skrivajo samo prijavljeni oškodovanci, zato iz navedenih podatkov ni razvidno dejansko stanje.¹⁰

ObLO Jurklošter: v letih 1945-1953 je bilo prijavljenih 18 pogorelecev (njihovo premoženje so požgali Nemci in ustaši od 16. 12. 1944 do 23. 12. 1944), od tega 13 skoraj v celoti pogorelih.¹¹

ObLO Planina pri Sevnici: po seznamu iz leta 1954 je bilo vložnih 55 prošenj za dodelitev kredita za obnovo požganih objektov.¹²

⁴ ZAC, Okrožno sodišče v Celju, Zadržni register št. IV, str. 328, Obnovitvena zadruga z imenjem jamstvom Kozje.

⁵ ZAC, Okrožno sodišče v Celju, Zadržni register VI in VII.

⁶ Niva zadruga, št. 26, 26. 6. 1946, str. 200, Obnovitev podeželja.

⁷ Nova zadruga, št. 9, 27. 2. 1946, str. 61, Obnova na Kozjanskem.

⁸ Nova pot, 19. 10. 1945, str. 7, Obnova na Kozjanskem.

⁹ ZAC, OLO Celje, AŠ 252, letni 1951, Obnova podeželja, Podatki o obnovi podeželja - poročilo z dne 10. 10. 1951.

¹⁰ ZAC, ObLO Lesično, sig. št. 23, Obnova podeželja 1953.

¹¹ ZAC, ObLO Jurklošter, AŠ 2, Pispis vojne škride 1953.

¹² ZAC, ObLO Planina pri Sevnici, AŠ 1/64, Obnova podeželja.

OZ Lesično: v letih 1945-1953 prijavljenih 127 pogorelecev.

OZ LESIČNO	Leta 1944 požgali ustaši	Drugi vzrok požara	Skupaj
1. Tapaluvu	11	-	11
2. Lesično	32	2	34
3. Drensko rebro	1	-	1
4. Pištanj	33	10	43
5. Dobje	-	1	1
6. Klake	2	11	13
7. Dobležiče	-	1	1
8. Straška gora	1	1	2
9. Bistrica	1	1	2
10. Drenik	8	-	8
12. Gubno	1	-	1
13. Zagorje	-	10	10
SKUPAJ	90	37	127

OZ Drensko rebro: v letih 1945-1953 je bilo prijavljenih 81 pogorelecev.

OZ DRENSKO REBRO	Požgal leta 1944 okupator	Drugi vzrok požara	Skupaj
1. Gubno	32	3	35
2. Drensko rebro	29	5	34
3. Zagorje	1	3	4
4. Lesično	-	1	1
5. Pištanj	-	1	1
6. Pristava	1	-	1
7. Dobležiče	1	3	4
8. Osleščica	-	1	1
SKUPAJ	64	17	81

OZ Prevorje: v letih 1945-1953 prijavljenih 88 pogorelecev.

OZ PREVORJE	Požgal leta 1944 okupator	Drugi vzrok požara	SKUPAJ
1. Straška gora	19	1	20
2. Krivica	23	-	23
3. Lupaca	11	-	11
4. Bistrica	15	-	15
5. Dobje	19	-	19
SKUPAJ	87	1	88

ObLO Kozje: leta 1954 je bilo prijavljenih 89 pogorelecev.¹³

OBČINA KOZJE				
Ime kraja	Št. pogorelecev	Pogorele biše	Pogorela gosp. poslopja	Ostala poslopja
1. Zeče	8	6	2	8
2. Buče	17	11	9	14
3. Vreńska g.	14	5	1	9
4. Ortnice	2	2	-	2
5. Kozje	24	17	4	18
6. Šonovci	10	2	-	4
7. Ješuvce	14	11	-	13
8. Zdrile	5	2	3	5
9. Korte	3	1	-	2
10. Behi	12	1	-	2
11. Večernik	16	-	1	12
SKUPAJ	125	58	20	89

¹³ ZAC, ObLO Kozje, AŠ 2/62, Dikimčni seznam ubitve občine Kozje - 1954.

Na Kozjanskem so osnovali prve obnovitvene zadruge že leta 1945, do leta 1946 pa so bile ustanovljene vse spodaj naštetje. Njihovo število je bilo v začetku večje, kasneje pa so se združevale, ločevale in ukinjale. Do leta 1953 so bile vse obnovitvene zadruge vključene v kmetijske zadruge. Iz združnih registrov je razvidno, katere obnovitvene zadruge so delovale na področju Kozjanskega.¹⁴

Ime zadruge	Datum ustanovitve	Datum vpisa
1. Kozje	29. 8. 1945	18. 2. 1946
2. Lesično	5. 9. 1945	18. 2. 1946
3. Planina pri Sevnici	30. 9. 1945	-
4. Jurklošter	-	-
5. Št. Vih na Planini	-	-
6. Marof	23. 9. 1945	3. 6. 1946
7. Prevorje	20. 1. 1946	23. 3. 1946
8. Drensko rebro	13. 2. 1946	26. 3. 1946
9. Buče	16. 1. 1946	7. 3. 1946
10. Šmarje pri Jelšah	11. 6. 1946	-
11. Šonovci	-	-
12. Podčetrtek	9. 12. 1945	1. 4. 1946
13. Polje ob Sodih	16. 1. 1945	25. 4. 1946

(Vse obnovitvene zadruge niso bile zavedene v združnem registru).

Oskrba z gradbenim materialom in delovno močjo

Kozjansko sta pokrivali dve tehnični bazi, ki sta imeli sedež v Kozjem in Jurkloštru. Čutili je bilo pomanjkanje strokovnega delavstva, vprežne živine in vozov. Tudi materiala za gradnjo ni bilo dovolj, zato so se na terenu pripravljali, da bi usposobili dve opekarni za zidno opeko, v Lesičnem pa opekarno za strešno opeko. Prva je začela delati opekarna v Kozjem, usposabljalci pa so začeli tudi opekarno v Šonovem, Podčetrtku in Imenem. V Sodni vasi so do leta 1948 nameravali usposobiti novo opekarno.¹⁵ Časopis Na delo opisuje pripravo materiala v opekarni v Kozjem: "Tehnična baza Kozje je meseca januarja 1946 začela z izdelovanjem cementnih strešnikov. Izdelujejo se v neki avtogaraži v Kozjem. Na razpolago so ji le neki leseni podložki, pri čemer je delo mnogo zamudnejše kakor delo z železnimi modeli. Kozjanske izdelovalnice cementnih strešnikov zdaleka ni primerjati z izdelovalnicami, ki imajo na razpolago potrebne stroje in železne modele. V januarju je bila dnevna produkcija nizka, ker delavci v izdelovanju opeke niso bili izurjeni, a je narasla v mesecu maren. Velik porast je pa dosegla produkcija v mesecu aprilu, saj je nekatere dni beležila celo 1100 komadov, kar je

¹⁴ ZAC, Okrajno sodišče v Celju, Združni register št. VI in VII (Združni register št. VIII je izgubljen, zato za vse obnovitvene zadruge, ki so pokrivalo Kozjansko, ni bilo mogoče ugotoviti časa nastanka. Imena ostalih sem izpisala iz obravnavanih dokumentov in iz časopisov Niva zadruge ter Na delo).

¹⁵ ZAC, OLO Šmarje pri Jelšah, AŠ 3, sig. 19, leti 1947. Pomčibi obnovitve opekarn in apnenice, 2. 5. 1947.

pri številu 12 delavcev vsekakor razveseljivo, posebno če še upoštevamo, da se je dvignila tudi kakovost opeke. Zaradi nepremostljivih ovir se je moralo prva dva meseca tu in tam z delom prekiniti; kljub temu je bilo do 24. aprila letos izdelanih 52.373 komadov cementne strešne opeke. Produkcija cementnih strešnikov se je torej v aprilu zvišala za dobrih 30%, kar je lep doprinos tehnične baze k prvomajskemu tekmovanju.¹⁶ Zidaki, ki so jih izdelali v takšnih poljskih opekarnah, so bili slabe kakovosti, ker glina ni bila primerna za izdelavo opeke. Niso bili odporni proti različnim vremenskim razmeram in so ustrezali le zidavi notranjih zidov. Poglavitno pa je bilo, da proizvodnja ni pokrivala potreb po tem materialu, zato je bilo zadrugam na tem področju leta 1947 dodeljeno 660.000 kosov zarezne opeke, 224.000 kosov hobrovca in 130.000 kosov zidakov. Načrtna komisija je zaradi velikih potreb dodelila za to področje še izreden kontingent zidakov v višini 224.000 komadov, ki so ga postopoma razdelili med posamezne obnovitvene zadruge. Za to področje je bil dodeljen tudi kontingent žičnikov, in sicer 3,7 ton.¹⁷

Potrebe po apnu so v celoti krili z lastno proizvodnjo. Posebno uspešne so bile apnenice Obnovitvene zadruge Lesično, KLO Kozje in Šketter apnenica v Kostrivnici. Tehnična baza v Kozjem je v mesecu aprilu pričela z žganjem apna. Še istega meseca ga je izdelala 14 ton in ga v dveh dneh razdelila med člane obnovitvenih zadrug.¹⁸

Ministrstvo za gozdarstvo je preko uprav državnih gozdnih gospodarstev dodelilo obnovitvenim zadrugam 2900 m³ lesa na panju. Vendar je bilo takšen kontingent lesa težko dobiti, ker so bili gozdovi ponekod popolnoma izkrčeni. Na pomoč so priskočila druga gozdna gospodarstva (npr. savinjsko gozdno gospodarstvo je sporazumno s prizadetimi obnovitvenimi zadrugam pošiljalo les iz drugih področij).

Iz tabele so razvidne potrebe po lesu v letih 1946/47:¹⁹

Ime zadruge	Iz kontingenta za leto 1946 še ne izrahljemo	v letu 1947 še potrebno m ³	skupaj m ³
1. Lesično	300	600	900
2. Kozje	.	400	400
3. Drensko rebro	350	400	750
4. Podčetrtek	50	450	500
5. Prevorje	200	250	450
6. Buče	100	100	200
7. Polje ob Sotli	50	170	220
8. Rogaška Slatina	.	250	250

¹⁶ Na delo, št. 5, 11. 5. 1946, str. 3, Tehnična baza Kozje v prvomajskem tekmovanju.

¹⁷ ZAC, OLO Šmarje pri Jelšah, AŠ 3/19, leto 1947, Poročilo poveljenika za obnovo za skupščino OLO 7. 9. 1947.

¹⁸ Na delo, št. 5, Tehnična baza Kozje v prvomajskem tekmovanju.

¹⁹ ZAC, OLO Šmarje pri Jelšah, AŠ 3/18, leto 1947, Zapisnik konference obnovitvenega sveta.

Posamezne obnovitvene zadruge so nabavile les:

1. Lesično pri državni gozdni upravi Rogaška Slatina v revirju Hartenstein,
2. Kozje od državne gozdne uprave Brežice,
3. Drensko rebro pri državni gozdni upravi Rogaška Slatina v revirju Hartenstein,
4. Podčetrtek 250 m³ v Pilčnik-Bodole, 250 m³ v Loki pri Žusmu,
5. Prevorje od gozdne uprave Sevnica v revirju Zagorje pri Pilštajnu,
6. Buče od gozdne uprave Rogaška Slatina (Podčetrtek) Bodole,
7. Polje ob Sotli od državne gozdne uprave Brežice (Bojni vrh),
8. Rogaška Slatina od državne gozdne uprave Rogaška Slatina, in sicer 150 m³ v Rogaški Slatini in 100 m³ v Rogateu.²⁰

Za leto 1951 je bilo za obnovo podeželja na Kozjanskem načrtovanega in odobrenega 2075 m³ lesa na panju. Razdeljen je bil med naslednje obnovitvene zadruge:

1. Gozdno gospodarstvo Brežice je dalo 1650 m³ lesa za:

- OZ Prevorje 600 m³ GU Planina (gozdna uprava)
- OZ Planina 200 m³ GU Planina
- OZ Št. Vid 250 m³ GU Planina ali Podčetrtek
- OZ Buče 100 m³ GU Podčetrtek, Kozje
- OZ Drensko rebro 250 m³ GU Planina

2. Gozdno gospodarstvo Celje je dalo 125 m³ lesa za:

- OZ Marof 125 m³ GU Jurklošter

Za potrebe razreza lesa sta bili v Jurkloštru in Kozjem obnovljeni parni žagi. Za žago v Kozjem obstajajo podatki, da je dnevno izžagala 15 m³ lesa.

Poleg obnovitvenih del so gradili tudi enodružinske hišice tipa Pogor. Za vsako tako hišico je bilo potrebnih 10 kubičnih metrov lesa. V njej je lahko stanovalo šest oseb. Potrebovali bi 54 takih hišic, da bi najpotrebnejši dobili streho do zime.²¹ Na področju tehnične baze Kozje naj bi zgradili 10-12 takih hišic v izmeri 6x4 m. Tehnična baza v Jurkloštru je planirala izgradnjo 15 enodružinskih hišic. V Podvinah jih je v letu 1945 zgradila 5, za 6 hišic je imela pripravljen material, za ostale štiri pa je bil pripravljen material v dolini.²²

Poleg splošnega pomanjkanja gradbenega materiala je pestila obnovitvene zadruge še ena nadloga - pomanjkanje kvalificirane delovne sile. Delavske ekipe, ki so bile formirane v ta namen, so morali voditi kvalificirani delavci. Nova zadruge je objavila podatek, da je bilo pred vojno v Sloveniji 3300 zidarjev in 700 tesarjev, po osvoboditvi pa je ostalo le 2000 zidarjev in 500 tesarjev.²³

²⁰ Ibidem.

²¹ Nova zadruge, št. 2, 6. 9. 1945, str. 3, Obnova.

²² Nova pol. 19. III. 1945, str. 7, Obnova na Kozjanskem.

²³ Nova zadruge, št. 23, 5. 6. 1946, str. 175, Vzgajamo nove kadre zidarjev in tesarjev.

Glede organiziranja strokovne delovne ekipe je imela največ sreče Obnovitvena zadruga Kuzje. Njene delovne ekipe so bile stalne in so delale na račun zadruge. Vodile so tudi mezdne pole ipd. Tudi zadeve finančnega poslovanja povezanega s črpanjem kredita, so bile dobro urejene.

Potrebe po kadru za leto 1947 prikazuje naslednja tabela:²⁴

Ime zadruge	zidarji	ponočniiki	tesarji	ponočniiki
1. Lesična	3	12	3	12
2. Kozje	2	6	2	6
3. Drensko rebro	4	11	4	11
4. Prevarje	3	12	3	12
5. Buče	1	3	1	3
6. Pulje ob Sotli	1	3	1	3
7. Podčetrtak	2	4	2	4
8. Rogaška Slatina	1	2	1	2

Mezde je določil Izvršni odbor OLO Celje okolica, in sicer:

- zidarjem in tesarjem, ki delajo pri pogoreleu, ki jim ne more vsak dan nuditi hrane, se določa urna mezda na 30 do 40 din (po sposobnosti);

- zidarjem in tesarjem, ki delajo pri pogoreleu, ki jim nudi dnevno brano, se določa urna mezda od 25 do 30 din (po sposobnosti);

- v izjemnem primeru, če pogorelec nima v družini nobene delovne sile in ne more dobiti brezplačne pomoči od množičnih organizacij, se plača tudi strežaja; in sicer brez hrane 18 do 22 din, s brano pa 16 do 18 din.²⁵

Finančna pomoč države

Brez finančne pomoči države ne bi bila možna gradnja oziroma obnova porušenega podeželja. Dodeljena sredstva naj bi služila za nakup najosnovnejšega materiala - cementa, apna, železa in podobno. Namenjena so bila tudi za plačilo kvalificiranim delavcem. Ugoden rezultat pri dodelitvi kredita naj bi bila opravljena dela v štirikratni vrednosti. Narodna vlada Slovenije je že septembra 1945. leta namenila sredstva za obnovo. Določenih je bilo 60 milijonov dinarjev posojila, od katerih naj bi bilo 30% brezobrestnih. Ta denar naj bi služil kot sredstvo za najnujnejša popravila, ki so morala biti opravljena do zime.²⁶ Obnovitvene zadruge so prejemale denar, določen za njihov okoliš, preko branilnic, višino kredita pa so svojim članom določale na posebnih članskih sestankih, kjer so ugotavljali potrebe posameznikov po denarni pomoči. Člani naj ne bi dobivali denarja v roke. Izplačale naj bi jim samo denar, potreben za izplačilo mezd in obrtniška dela, ostala izplačila pa so se morala vršiti preko bra-

nilnic.²⁷ Obnovitvena zadruga jim je bila dolžna priskrbeti potrebni gradbeni material.

Leta 1946 je Tehnična baza Kozje v prvem obroku kredita prejela 1.185.000 din. Obnovila je 131 gospodarskih poslopij in 104 hiše. Od kredita je bilo 70% porabljeno za nabavo materiala, 30% pa za izplačilo mezd. Vrednost opravljenega dela je bila triinpolkrat večja od porabljenega kredita.²⁸ Drugi obrok kredita za obnovo porušenih krajev je bil dodeljen celjskemu okrožju leta 1947 in je znašal 6.175.000 din. Razdelili so ga med devet obnovitvenih zadrug. Največ so dobila od okupatorja najbolj prizadeta področja obnovitvenih zadrug v Lesičnem, Prevorjah, Drenskem rebro in Kozjem, in sicer 4.850.000 kredita.²⁹ V gradivu OLO Celje najdemo za leto 1949 podatke o višini finančnih sredstev, ki so jih potrebovale posamezne obnovitvene zadruge. Te potrebe skuša prikazati naslednja tabela:³⁰

Ime zadruge	Plan za izgradnjo stavb v letu 1949	Potreben kredit
1. Prevarje	35	1.200.000.-
2. Lesična	31	300.000.-
3. Drensko rebro	24	560.000.-
4. Kozje	3	140.000.-
5. Buče	1	75.000.-
6. Planina	22	270.000.-
7. Marof	4	63.000.-
8. Sv. Vid pri Planini	29	279.000.-
SKUPAJ:	152	2.922.000.-

Za občina Kozje obstaja še podatek iz leta 1954, iz katerega je razvidna višina pomoči, ki so je bili deležni pogorelci v posameznih krajih, ter dokončni znesek, ki je bil potreben za dokončno realizacijo obnove.³¹

Razdelitev kredita v občini Kuzje				
	Št. pogorelecev	Prejel do danes pomočl din	Potreben znesek kredita din	Pec komisiji potreben kredita din
1. Zče	8	217.000	2.535.720	1.068.100
2. Buče	17	237.542	5.791.928	2.170.000
3. Vranska gorca	14	411.214	3.869.160	1.336.300
4. Ortnice	2	16.000	84.100	60.000
4. Kozje	24	620.500	5.973.946	3.532.000
5. Štanova	10	1.536.000	1.855.200	1.190.000
6. Ješivec	14	594.948	2.016.080	1.560.000
7. Zdrile	5	60.000	1.268.360	529.200
8. Korte	3	203.397	595.500	450.000
9. Beli	12	1.079.071	2.958.826	2.595.000
10. Veternik	16	823.280	9.112.474	4.840.000
SKUPAJ	125	5.797.952	36.061.294	19.330.600

²⁷ Ibidem.

²⁸ Na delu, 29. febr. 1946, št. 12, Obnovitveni kredit naj se dodeli zares najpotrebnejšim.

²⁹ ZAC, OLO Šmarje pri Jelšah, AŠ 3/19, letu 1947, Poročila poročenika za obnovo za skupščino OLO dne 7. 7. in 7. 9. 1947.

³⁰ ZAC, OLO Celje, AŠ 237, letu 1949, Obnova podeželja - ilopisi in plani.

³¹ ZAC, Obl. O Kozje, AŠ 2/62, Dokončni seznam obnovitvene občine Kuzje - 1954.

²⁴ ZAC, OLO Šmarje pri Jelšah, AŠ 3/18, letu 1947, Zapisnik konference obnovitvenega sveta.

²⁵ ZAC, OLO Celje, AŠ 253, letu 1951, Krediti za obnovo podeželja.

²⁶ Niva zadruga, št. 3, 13. 9. 1945, Prva pomoč za obnovo naših domov.

Okrajni ljudski odbor Šmarje pri Jelšah, dne 19.9.1947
Gospodarski odsek-referat za območje.

št. III- *874/1*

Obavitvena zaškruba

Dreazko rebro

Na Vaših sestankih se stalno opaža, da si z malo izjemami božejo izposlovati vsi člani zaškrube kredit. Čeprav ta zdelka se zaostuje, da bi si mogli vsi hkrati postaviti podlasi stasovajske bodisi gospodarsko poslonje. Zsorkoli ima vsaj zaosao stasovaje, bi naj v korist naj-potrebnejšim potrpeel. Na ta način vidimo se področju vane obavitvena zaškruba celo vrsto se vol včasih le do tretjine dograjenih hiš in gospodarskih poslonij. Treba se je gibati v okviru dodeljenega kredita in razpoložljivega materiala.

Obavitvena zaškruba si je 19.9.1947 pri ostanjjo predsednika OLO komisijško oglečala gradilišča bogorčicev kakor tudi bogorišča. Iz komisijškega rapisa smo razvideli, da ste zapeli večiao potrebnih bogorčicev. Tako ste uobtevali tov. [redacted] iz Ješorca, ki je bil 26 mesecev v POJ in NOV in ki stauje v kletaih prostorih, da pride do stasovaja. Skrbite, da bo imel do zime vsaj sobo in kuhinjo.

Pri [redacted] se Polani se je končija sicer zvalila ai pa se koljo [redacted] počela sikeke objave niti odzovora. Tje so že s voževai volaki, pripravljeno je za temeljne zidove kamejje, ai pa se gradbenege lesa. Nati je izjavila, da bosta sinova pošila les za našju in se spravila do sovozne poti, preže se živie pa sila. Kje in kako staujejo [redacted] je zaškrubi dobro znan. Čeprav se moremo zvalkati, da je vmes tudi nekaj zaakraosti [redacted] namih, jih v takem stauju sikkakor se moremo nutiliti. Ako odobrenai kredit se bo začošal, ga bo treba nač zvišati.

Tov. [redacted] včova bo možu, umrem v Dachau bo potrebovala še 5.200 mav-daih zidakov ali OLO arri-ton za dogražitiev sobe in kuhinjo.

Ako nremotrimo zahtevie in potrebe vseh članov, bi sklepali, da z dodeljenim kreditom ne boste izhajali. Na drugi strani pa niste izčrpali pri investicijski banki toliko kredita, da bi bile prošaje za dodatni kredit utemeljene. Nadalje je treba večeti, da je investicijski kredit v zaosku Din. 700.000.-- kamejje za obaovo v letu 1947 in ai dopustao, da bi posilisci kredita letos ne izčrpali. Veičerota kredit je dodeliti tistim potrebaim družicam, ki letos gradijo območje bodo letos gradile.

Na uprvali seji proučite točao vse potrebe, postavite seznam upošt vajoč tiste, ki kredita se bodo v celoti izčrpali in tisti, ai se morajo seobho mo se dobiti, ker nimajo lastnih sredstev. Tako boste ugotovili, ako in koliko izrednega kredita bi vam se bilo treba.

Kopje je treba predstaviti na uprvalisti, se bomo moreteje sezajali. Polacemo na večiao zdelati in to, koliko je kdo odrazil pripravoljivno delo v svojimi lastnimi ročai in kolikšer je vrednoti odpriljivno delo v primeru s najtita gospodilna imenja.

Sart inšizmu - svoboda ljudstva!

Poverjeaik za
gospodarstvo:

[Signature]

z. pred. OLO
FRAN VOZARIC

[Signature]

Zapisnik gradbenega odseka pri OLO Šmarje pri Jelšah, 19. 9. 1947
Zgodovinski arhiv v Celju

Hmeljarska zadruga v Žaleu je istega leta poklonila Kozjanskemu 50.000 din za kritje neporavnanih računov, ki so nastali pri postavljanju bišic tipa Pogor. V pojasnilo je Hmeljarska zadruga objavila v časopisu Na delo: "... Veseli nas, da smo mogli vsaj z malim prispevkom pomagati ljudstvu kozjanskega okraja, o katerem nam je znano, da je za časa okupacije mnogo žrtvovalo. To smo tem raje storili, ker nam je ravno to delovno ljudstvo vedno pomagalo pri pospravljanju hmeljske žetve, kar upamo, da bo to tudi v bodoče, tako da bomo s skupnim delom čimprej uravnovesili naše ljudsko gospodarstvo."³²

Do jeseni 1950. leta Poverjeništvu za finance ni imelo točnega pregleda nad financiranjem podeželja, ker so bila prva leta po osvoboditvi obnovitvene zadruge kot koristnik kredita v direktnem obračunskem odnosu z banko, in sicer z Državno banko za kreditiranje kmetijskih zadrug. Koristnik kredita je bil posameznik, ne pa posamezne obnovitvene zadruge. Poverjeništvu za finance je dobilo nalogo, da vodi individualni pregled porabe kredita.³³

Okrajni odbor OF Celje je skupno s Poverjeništvom za komunalno dejavnost OLO Celje-okolica formiral dve komisiji, ki sta na terenu pregledovali stanje obnove. Ti dve komisiji sta obiskali kraje Kozje, Buče, Drensko rebro, Lesično, Zagorje, Prevorje, Sv. Vid pri Planini, Planina nad Sevnico, Marof, Jurklošter, Laško, Rečica, Vojnik, Vitanje, Sv. Jurij pri Celju, Žalec, Braslovče, Sv. Jurij pri Taboru in Vransko. Komisiji sta ugotovili, da na področju okraja Celje-okolica ni bilo večjih manipulacij z gradbenim materialom, namenjenim za obnovo, kakor tudi to, da posamezniki niso izrabili večjih vsot kredita. V večini primerov se je vrtela višina porabljenega kredita od 30 do 80.000 din, v izjemnih primerih pa 100.000 din.³⁴

V letu 1951 državni kredit za obnovo podeželja ni bil dodeljen. Namesto tega je IO OF Slovenije iz svojega sklada za socialno pomoč dotiral okraju Celje-okolica 4.000.000 din. Ta znesek je predstavljal nepovračljiva sredstva, ki so se v sporazumu z zastopniki OF, ZB, KP in OLO razdelila po planu med zaslužnejše vojne oškodovance. Za ta sredstva so se morale na Poverjeništvu za finance in v Obnovitvenih zadrukah nastaviti nove kartoteke. Vsebovale so karakteristike posameznih oškodovancev. Kot primer navajam nekaj naključno izbranih oseb:

"- Jazbinšek Štefka, Belo, dotalna pogorelka, srednja posestnica z enim otrokom. Moža so ji ubili partizani, ne iz političnih, temveč iz drugih

razlogov. Je članica OF in zelo siromašna, brez delovne pomoči. Je zelo zavedna ter tudi obvezno oddaja redno oddaja. Predlaga se ji 30.000 din.

- Ulaga Karolina je vojna pogorelka in partizanska vdova z dvema malima otrokoma, zinjle poseduje le inalenkost, ki je kamenita. Dograjeno ima delno samo bišo. Lastnih sredstev nima in si ne more dograditi biše, katero je začela obnavljati leta 1947. Predlaga se, da se ji dodeli 20.000 din.

- Kozole Janez, Ješovec KLO Kozje, dotalni pogorelec. Za časa okupacije sodeloval s partizani, sinovi bili v NOV. Je mali kmet z večjo družino, danes zaveden, aktiven v vsakem delu ter član OF. Pri napadu na Kozje decembra 1944 izgnan z vso družino. Predlaga se mu 50.000 din.³⁵

Kandidate za kredite in drugo materialno pomoč so razdelili na tri skupine:

A - vojni pogorelci, katerih povzročitelj škode je bil okupator,

B - pogorelci zaradi drugih vzrokov ali kako drugače oškodovani (škoda zaradi strele, padla poslopja, ipd.),

C - ostali pomoči potrebni.

Okrožnica IO OF št. 32/23 z dne 7. 3. 1951 je določala, da se ta sredstva uporabijo izključno za tiste osebe, ki so bile v planu dotacije. Za to je bilo odgovorno Poverjeništvu za finance. Prenos z enega oškodovanca na drugega ali spreminjanje plana je bil možen le tedaj, če je nosilec finančne pomoči zagrešil protidržavno dejanje. Od skupne vsote 4.000.000 din je bilo v tem letu porabljenih 2.000.000 din.³⁶ Do oktobra je bila razdeljena že celotna vsota. Odobren je bil ponovni kredit v višini 2.000.000 din, ki pa je bil bitro razdeljen in prekoračen za 1.000.000 din. Pri vseh gornjih vsotah pa niso bili upoštevani zneski za plačilo kvalificiranih delavcev (zidarjev, tesarjev). Samo za plačilo tesarskih del pri obnovi šestdesetih biš bi potrebovali 3.000.000 din.³⁷ IO OF Slovenije je za nadaljnjo finančno pomoč planiral sredstva, ki pa ne bodo več nevračljiva, temveč samo brezobrestna.

V drugem delu poročila, ki ga je poslal Okrajni odbor OF Celje-okolica Izvršnemu odboru OF Slovenije v Ljubljani, je navedena višina sredstev, ki so že bila dodeljena celotnemu okraju Celje-okolica, število oškodovancev ter tudi rezultati obnove:³⁸

"- Do sedaj je bilo na področju okraja upo-

³² Na delo, št. 15, 21. 6. 1946, str. 3, Obnova na Kozjanskem.

³³ ZAC, OLO Celje, AŠ 252, leto 1951, Obnova podeželja, OLO Celje-okolica - Poverjeništvu za finance, Financiranje obnove podeželja.

³⁴ ZAC, OLO Celje, AŠ 252, leto 1951, Obnova podeželja, OLO Celje-okolica - Poročilo o reviziji obnove.

³⁵ ZAC, OLO Celje, AŠ 252, leto 1951, Obnova podeželja, Karakteristika vojnih pogorelcev.

³⁶ ZAC, OLO Celje, AŠ 252, leto 1951, Obnova podeželja, OLO Celje-okolica - Poverjeništvu za finance, Financiranje podeželja.

³⁷ ZAC, OLO Celje, AŠ 252, leto 1951, Obnova podeželja, OLO Celje-okolica, Poročilo o reviziji obnove.

³⁸ ZAC, OLO Celje, AŠ 252, leto 1951, Obnova podeželja, Priloge k obnovi podeželja, poročilo z dne 10. 10. 1951.

rabljeno iz paslova kreditov ali podpor za obnovo podeželja od leta 1945 v skupnem znesku 32.172.900. V tem znesku je upoštevanih tudi 6 milijonov kredita oziroma pomoči IO OF Slovenije v letu 1951.

- Lastnikov (oškodovancev), ki so do danes prejeli kredit ali pomoč, je 743. Pri tem so pa tudi taki slučajji, da so dobili pomoč v prejšnjih letih tudi nepogorelci in to ljudje, ki so bili ali v partizanih ali v koncentracijskih taboriščih in zaporih ali pa v inozemstvu in je v času njihove odsotnosti za časa okupacije stanovanjsko poslopje bilo precej poškodovano.

- Dvajset oškodovancev do danes še ni ničesar prejelo, t.j. nobenega kredita ali pomoči.

- Obnovljenih hiš, v katerih ljudje že stanujejo, je 432. V tej številki pa so upoštevani številni primeri za silo obnovljenih stanovanjskih prostorov (poslopje, obnovljeno 50-60%).

- 68 je še stanovanjskih hiš, kjer se še v gradnjo ni pričelo.

- V gradnji je še 405 hiš.

- Obnovljenih gospodarskih poslopij je 305.

- Vrednost vseh obnovljenih stavb znaša 158.400.000 din.

- Do sedaj je obnovljenih 13 stavb skupne lastnice.

- Je nekaj slučajev, da so prosilci-pogorelci v prejšnjih letih uporabili kredit tudi za nabavo obleke, nujnega gospodarskega orodja, najbolj potrebne kubinske opreme, vendar se gre tu za malenkostne kredite po 4.000-8000 dinarjev. Komisija je na terenu te slučaje ugotovila, nekateri so že morali vrniti ali pa bodo morali vrniti. V ostalem velja pripomba pod točko 4.

- Število porušenih stavb, ki so brez lastnikov (pomrli ali se izselili) je 5. Ta številka ni popolnoma sigurna, vendar dosti več teh slučajev ne bo, ker so se na te domačije naselili nasledniki oziroma zakoniti sorodniki.

- Socialni sestav oškodovancev je sledeči:

malih kmetov - 568

velikih kmetov - 131

ostalih - 27⁴⁰.

Iz slabo ohranjenih poročil o obnovi podeželja sem skušala delno rekonstruirati opravljeno delo, vendar se podatki nanašajo največ na obdobje med letoma 1947 in 1950, za prvi po-vojni leti pa sem našla le fragmente:³⁹

Ime KLO-ja	Stanje po vojni					
	Delno poškodovane			Uničene		
	stan.	gosp.	male zg.	stan.	gosp.	male zg.
1. Planina	.	.	.	59	56	30
2. Sv. Vih pri Planini	.	.	.	68	63	44
3. Marof	6	.	.	43	25	.
SKUPAJ	6	.	.	170	214	74

³⁹ ZAC, OLO Celje, AŠ 247, leto 1951, Statistična tablica o obnovi podeželja.

Ime KLO-ja	Obnovljeni v letu 1945/46					
	Popolnoma			Dograjeni do strehe		
	stan.	gosp.	male zg.	stan.	gosp.	male zg.
1. Planina	39	31	5	1	.	.
2. Sv. Vih pri Planini	9	19	2	31	24	4
3. Marof	.	.	.	17	25	.
SKUPAJ	48	50	7	49	49	4

Stanje v letih 1947/48 nam prikazuje naslednja tabela:⁴⁰

Ime zadruga	Dograjeno 47/48		V gradnji 47/48	
	gosp.	stan.	stan.	gosp.
1. Prevarje	21	28	30	20
2. Lesično	7	12	48	19
3. Drensko rebro	8	4	13	11
4. Kozje	8	14	8	11
5. Buče	2	8	7	10
6. Planina	15	25	56	8
7. Marof	6	7	10	8
SKUPAJ	67	88	172	119

Ime zadruga	Dograjeno leta 1948		V gradnji 1948	
	stan.	gosp.	stan.	gosp.
1. Prevarje	.	.	14	.
2. Lesično	.	.	4	7
3. Drensko rebro	.	1	9	2
4. Kozje	4	5	3	2
5. Buče	.	1	3	1
6. Planina	.	.	15	25
7. Marof	.	.	8	8
SKUPAJ	4	7	56	45

Nedograjeno je ostalo še 144 stanovanjskih in 209 gospodarskih zgradb (podatki veljajo za celo področje OLO Celje-okolica in ne samo za Kozjansko).⁴¹ Poročilo o obnovi pri OLO Šmarje iz leta 1947 navaja, da je bilo od 458 porušenih stanovanjskih in 783 gospodarskih poslopij obnovljenih 32% stavb. Za leto 1947 je bila v planu obnova 98 stanovanjskih in 131 gospodarskih poslopij, kar naj bi predstavljalo 60% obnovljenih stavb.⁴²

V naslednji tabeli je izražena primerjava gradnje v letu 1948 in 1949:⁴³

Ime zadruga	Dograjeno 1. 1948		V gradnji 1. 1948		V gradnji 1. 1949	
	stan.	gosp.	stan.	gosp.	stan.	gosp.
1. Prevarje	5	1	34	16	16	22
2. Lesično	4	5	51	20	11	13
3. Drensko rebro	9	8	9	4	26	18
4. Kozje	5	6	3	5	6	3
5. Buče	4	4	5	5	4	4
6. Planina
7. Marof	12	11	9	7	4	13
SKUPAJ	39	35	111	57	67	73

⁴⁰ ZAC, OLO Celje, AŠ 228, leto 1948, Zbirna poročila o obnovi podeželja.

⁴¹ Ibidem.

⁴² ZAC, OLO Šmarje pri Jelšah, AŠ 3/19, Poročilo za skupščino OLO z dne 7. 9. 1947.

⁴³ ZAC, OLO Celje, AŠ 237, leto 1949, Plan obnove podeželja.

Naslednja tabela prikazuje pitek obnove v letu 1949.⁴⁴

Ime zadruge	Šl. objektov v obnovi v začetku l. 1949			Ohranjenih v letu 1949	
	plan	v gradnji	ni začeli	dokunčani	v gradnji
1. Prevorje	55	15	40	-	55
2. Lesično	54	10	44	-	54
3. Drensko rebro	38	9	29	-	38
4. Kozje	8	1	7	-	8
5. Buče	8	-	8	-	8
6. Planina	10	8	2	-	10
7. Marof	20	-	20	-	20
8. Sv. Vid pri Planini	48	12	36	-	48
SKUPAJ	241	55	184	-	241

Na vaseh so organizirali tudi nekakšne oblike delovne pomoči, ki so jim jo nudili ljudje iz mesta. Uspehi takih akcij so bili vprašljivi, vendar so tedanji časopisi z odobravanjem pisali o takih akcijah: "V nedeljo, 12. 5., se je pod vodstvom OF II. četrti napotila ekipa, ki je šela 43 udeležencev, na Kozjansko, da obdari prebivalce po okupatorju uničenih vasi: Bela, Korte ter Šonova. Te tri vasi leže na levem pobočju dolinice od Pilštanja do Kozjega. Ob osmi uri dopoldne so pričakovali prebivalci omenjenih vasi Celjane ob glavni cesti. Nad 14.000 din je bila vrednost darov v poljskem orodju, emajlirani, porcelanasti ter pločevinasti posodi, oljnati barvami. Vasi so dobile tudi petsto kilogramsko tehtnico. Na enem izmed treh avtomobilov so bili tudi obrtniki iz II. četrti z vsem potrebnim orodjem. Tako so kleparji, ključavničarji ter sedlarji izvršili vsa popravila enaintridesetim družinam. Med tem časom so se vsi ostali udeležili dela na cesti. S temi kamioni so vozili gramoz od Pilštanja na vrh Prevorja. Na ta način je bilo prepeljanih 26 m³ gramozu."⁴⁵

Kot ilustracijo, kako je delovala posamezna obnovitvena zadruga, njen način dela ter problemi, s katerimi se je srečevala pri svojem vsakodnevem delu, nam ponazarja članek v Novi zadrugi na primeru Obnovitvene zadruge Lesično:⁴⁶ "... število zadržnikov je naraslo na 189, kar je mnogo premalo. Dalje nam je poročal, da je zadruga kredit v znesku 2.000.000 dinarjev domala izčrpala. Dobavila je 168.203 kosov strešne opeke, večje število žlebnikov, krajnikov in zidne opeke, železnine pa za 100.000 dinarjev. Šip je dobila 210 m², od teh je tvrdka Strupi v Celju darovala 65 m². Tehnična baza je postavila 7 zasilnih bišic. Zadruga je prejela za nakup živine 500.000 dinarjev kredita,

ki je bil razdeljen na 49 pogorelcev. Sindikat celjskih delavcev je poklonil 610 m platna za revne zadržnike. Pilštanjski rojak tovariš Ivan Gubensek je izposloval zadrugi štirionski tovarni avto, ki je še v popravilu v Mariboru."

O negativnih straneh dela obnovitvenih zadrug vemo le malo. V ohranjenih poročilih so nakazane le splošne ocene, da delo v zadrugah poteka zadovoljivo, v časopisih pa so omenjene samo kritike posameznikov, ki naj bi si zaradi privilegirane položaja dodeljevali prevelike vsote kredita.

Iz zadržnih registrov je razvidno, da je največ obnovitvenih zadrug bilo likvidiranih leta 1949 (približno 1/3) ter 1952 (približno 1/3), ostala tretjina pa v letih 1948, 1951, 1954 in 1960. Zasedila sem tudi, da se je večina obnovitvenih zadrug priključila kmetijskim zadrugam, ki so delovale na istem področju.

Tabela nam pokaže vsaj približno sliko o prenehanju delovanja posameznih obnovitvenih zadrug (zaradi pomanjkljivih podatkov ni popolna):⁴⁷

Ime zadruge	Prenemanje delovanja	Opombe
1. Planina pri Sevnici	27.3.1952	vkjučena v KZ Planina pri Sevnici
2. Lesično	-	-
3. Drensko rebro	7.4.1954	vključena v KZ Drensko rebro
4. Kozje	27.3.1952	-
5. Buče	3.1.1949	-
6. Marof	29.6.1948	vključena v KZ Marof
7. Prevorje	-	-
8. Šmarje pri Jelšah	-	-
9. Podčetrtek	2.8.1948	vključena v KZ Podčetrtek
10. Šumivo	-	-
11. Jurklošter	-	-
12. Sv. Vid pri Planini	-	-

Na osnovi pregledanega gradiva sem prišla do spoznanja, da so podatki pri višjih instancah verjetno prirejani. Poročila so dajala vtis o požrtvovalnem, dinamičnem delu na podeželju, vendar nam podatki pri nižjih instancah o stanju na terenu prikazujejo drugačno sliko (*predvsem poročila iz leta 1953, torej 8 let po končani vojni*). Iz gradiva je tudi razvidno, da je država kmečkemu prebivalstvu nudila zelo malo pomoči. Zato se je zaradi revščine selilo v mesta in se zaposlovalo v tovarnah. Na podeželju so puščali neobnovljene ali vsaj za silo zakrpane dimove. Z zanimivima podatkom, ki sem ju zasledila v upravnih fondih ZAC in ki nazorno prikazujeta zapostavljanje podeželja, naj zaključim to temo: "... Okrajni ljudski odbor je vložil pri državnem sekretarijatu za gospodarstvo LRS Ljubljana vlogo, da se pogorelci pri najetju

⁴⁴ ZAC, OLO Celje, AŠ 244, letu 1950, Obnova Podeželja - krediti, Poročila o stanju obnove podeželja v letu 1950.

⁴⁵ Na delu, št. 6, letu 1946, str. 4, Ekipa II. četrti iz Celja na Kozjanskem.

⁴⁶ Nova zadruga, 23. 1. 1946, št. 4, str. 26, Obnovitvena zadruga v Lesičnem.

⁴⁷ ZAC, Okružni sodišče v Celju, Zadržni register št. VI in VII.

posojila tretirajo kot delavci (delno tudi so) in uslužbenci ter oprostijo teh stroškov po 7. členu uredbe o zidanju stanovanjskih hiš delavcev in uslužbencev...⁴⁸ (kot pojasnilo naj omenim, da so morali kmetje plačevati kap pristojbin, katerih so bili delavci oproščeni) ter "... NB nima trenutno nobenih finančnih sredstev za obnovo podeželja, razen za zidanje in postavljanje delavskih hiš v delavskih centrih...".⁴⁹

⁴⁸ ObLO Planina, Dolgoročni kredit za obnovo podeželja, AŠ 1/64.

⁴⁹ ObLO Bistrica ob Sotli, Podatki o izvršeni obnovi AŠ 1/25.

Obisk Riharda Jakopiča na ljubljanskem velesojmu leta 1931, posnel Božidar Jakac, Slovenski filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije